



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus XIX. De Probationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

10 In criminali negotio confessiones reorum pro exploratis haberi non oportet facinoribus, si nulla alia probatio religionem cognoscens instruat, l. 1. §. *divus* D. de *questionibus*. Possit enim confessio potius ratio vitæ aut desperationis emissæ esse, quam conscientia criminis, d. l. 1. §. *si quis ultro*. Et in hac necessarium esse sententiam, si præcedat confessio litem, si sequatur, verum est, l. 3. D. de *custodia reor.*, cum ad probationem etiam ipso jure inflectam nemo teneatur ante sententiam, ut habet receptissima opinio.

11 Ad extrajudicalem quod attinet, ei non adest vis plenæ probationis: ut non faciat haberi prejudicatum conscientem, l. 1. C. h. t. cum non præsumatur facta deliberatè. Semiplenæ tamen probationis loco communiter volunt haberi, si eorum parte fiat, & ab ea acceptetur, quamvis acceptationem non esse necessariam non pauci velint, ut videre est apud Gabriel. d. loco *concl.* 2. & Mascard. de *probat. concl.* 346. Vid. Præses Everardi *Conf.* 131. n. 1. Absente verò parte facta nullas vires habet.

12 Unde quaesitum, An liberatoria confessio quid operetur, parte absente? Resp. Non videri plenè probare, cum non sit nisi confessio extrajudicialis, cui non adest vis plenæ probationis etiam si per duos testes probetur; cum testes non faciant eam judicalem, aut habere majorem vim, sed tantum probentemissam. Præterea hujusmodi confessio continet speciem quamdam donationis, quæ non est firma, antequam acceptata fuerit, ut dicitur infra *tit. de donat.* ante enim liberum est promittenti recedere: ut etiam videatur liberum revocare ejusmodi confessionem Gabriel. d. loco *concl.* 1. num. 23. Tescant. *Decis.* 109. Si tamen confessio talis facta fuerit coram quinque testibus rogatis, fide dignis, effectum habebit & probabit sufficienter, l. *Testium* 18. *Cod. de testib. junct. No. vel. de testib.* 90. §. 2. Jure Canonico. probatam duobus testibus vult præjudicare confidenti, Covarr. ad c. *quamvis* §. 2. §. 4. n. 1. quasi eo jure alteri per alterum acquiri possit; cujus contrarium est verius, ut traditum d. *De verb. oblig.* n. 69. Uti & verius, eo jure non dari actionem ex nudo pacto, ut dictum supra de pactis.

13 Quaesitum & illud, An geminata confessio

extrajudicialis probet plenè? Resp. Hoc plerisque velle; uti & actionem producere, ut videre est apud Gabriel. d. loco *concl.* 3. Marantam p. 6. de *confess.* n. 15. Præf. Everardi d. *conf.* 131. n. 1. vers. *quarto*, propterea quod ejusmodi geminatio faciat eam esse ad instar judicialis. Moventur arg. l. *si mulier* 12. *Cod. Ad S. C. Vellei.*, an. ubi mulier post biennium iterato cavens non utitur Vellejano. Facit & pro his textus in l. *Odiosus* *Cod. de plus petit.* atque ita tradit Jason. in l. *Sed si* 11. §. *si cum* n. 4. D. de *jurejur. alios citans*. Possit tamen contrarium videri alicui probabilis argumento eorum, quæ alibi dicta sunt de nudo pacto, illud scilicet geminatum non producere actionem, quòd geminatio non debeat esse loco plenæ probationis, & actione producere, cum nullibi hoc jure probetur, vel loca allegata in alio casu loquantur, scilicet quo quis confessioni suæ vult contravenire, aut exceptionem contra eam proponere, idque ibi certis requisitis. Ut soli geminationi dari nequeat, ut ne quis ex ea conveniatur, cum geminata confessio nihil plus virtutum contineat, quam prima & simplex confessio. Verum communis opinio videtur esse in contrarium, ut & possit videri in praxi sequenda. Gabriel. d. *concl.* 3. Jos. Ludovicus, *decis.* 9. n. 4.

An verò defuncti confessio quid operetur, & quibus ea proferatur, repetere licebit ex dictis ad D. *ead. tit. n. 8. & seqq.*

TITULUS XIX.

De Probationibus.

SUMMARIUM.

1. Probatio quid?
2. Alia est Artificialis, alia Inartificialis.
3. Alia plena, alia semiplena.
4. An alia juris, alia facti?
5. Probandi onus cui incumbat.
6. Probatio faciendâ post litam contestatam.
7. Negans probatione non oneratur.
8. Ordo in probando quis servandus.
9. Probationem quisque secum adferre debet, non desumere ab adversario.
10. Probationis effectus.
11. Probatio semiplena quam fidem præstat.

R 2

Si

- 1 **S**i non confiteatur reus, probatione est opus cum inanis sit actio, nisi indubitata probationis fide liqueat vera esse, quae adducitur, Alias jus quidem non deficeret, sed probatio, *l. duo 30. D. de testam. 1. tit. ** Agitur autem primò de probatione in genere, quae est rei dubia, vel non aperta, per argumenta facta fides.
- 2 Aliam ponunt Artificialem, ex ipsa causa adsumptam, unde & Insitam vocant, cujus ordinis est praesumptio ex facti circumstantiis producta: aliam Inartificialem, quae extrinsecus & extra causam adsumitur, unde Adsumpta & Extranea dicitur, cujus ordinis sunt testes, tabulae, instrumenta. ** Aliam item Plenam, per quam tanta fides fit jud. ei,*
- 3 ut plenè instructus sententiam ferre possit, *l. scriptum 11. C. h. t.* Ejus ordinis praecipue sunt testes, instrumenta publica, legitima indicia, sive praesumptiones. *l. fin. C. h. t.* aliam Semi-plenam, quae plenam fidem non facit, & opinionem potius quam fidem gignit, aut causam certam ponit: est tamen adminiculum quoddam probationis, cujus ordinis est testis unus, vel plures singulares, instrumentum privatum, fama. ** Faciunt & probationem aliam juris, aliam facti: minus rectè, cum ea, quae juris sunt, per se nota & certa, ut probatioe non egeant, facta autem sint incerta, ideoque probanda, l. si ve 16. C. h. t.*
- 4 Facienda probatio ab eo, qui allegat, sive is actor sit, sive reus, *l. 1. C. h. t.* Actorem regulariter tenet onus probandi, non etiam reum, nisi excipiendo actoris vices subeat, aut aliàs onus probandi in eum rejiciatur, ut in casu, *l. 3. C. l. cum de indebito D. eod.* In communibus judiciis uterque probat, & si pariter probeat, absolvitur reus, nisi actoris partem foveat causa favorabilis, *c. 3. h. t.* Superat, qui probat antiquiorem possessionem, *c. 9. h. t.* uti communiter is, pro quo litat firmior probatio, *c. 4. h. t.* ** Negant probatione non oneratur, l. Affor 23. h. t.* cum negationis, ut non entis, nullae sint differentiae, nulla propria, secundum quae probatio desumitur. Nisi talis sit, quae affirmationem includat, ut in casu *c. super sup. de renuntiat. C. l. 8. D. eod.* aut negativa juris, ut in casu *l. 5. D. eod.* Indirectè quoque negativa probatur, loco, tempore limitata, *l. optimam veris. nisi is Cqd. de contrah. & commis. stipulat.*

Vid. Olasc. Decif. 174. n. 5. Menoch. lib. 2. Praesumpt. 50. n. 8. Gabriel. Commun. concl. lib. 2. tit. de probat. concl. 6.

Facienda probatio post litem contestatam, ante enim nihil est, super quo adhibeatur, nisi valetudo, aut longa absentia testium instanti illud exigat qua de re *sup. tit. 6.*

Servandus autem ordo in probando. Primò enim intentionem suam probat actor, tum reus in sua exceptione auditur. *l. exceptione 19. C. h. t.* Deficiere actore in sua probatione, reus absolvitur, saltem ab instantia, etiamsi nihil praestiterit, *l. 4. C. de edendo.* Qui si frater suo jure vetus non audit actor, exceptionem suam probare, non prohibetur, cum juri suo quisque recuset. In quo si deficiat, non ideo condemnabitur, quia per hoc non firmatur actoris intentio, quae nihilominus illi probanda est. Allegans tamen solutionem, si eam non probet, non potest non videri firmasse intentionem actoris, si non probet solutionem à se factam, quia eam allegans videtur se agnovisse debitorem. Cajac. *ambrosi. Cod. eod. in princ.*

Adfert autem quisque probationem secum, ne utiquam eam desumit à domo adversarii, cum contra se nemo cogatur adferre documenta, *c. 1. h. t. C. l. Nimis 7. C. de testib.* Debet enim actor venire instructus ad iudicium, nisi si sint communia, aut publica, aut delicta ab alijs quibus ex officio. Sic apud Romanos argentarii, nummularii, mensales, coguntur edere rationes, *l. quadam §. 2. l. Argentarii 10. in princ. D. de edendo.* Excipitur & filius, cui civiliter agenti reus exhibere suas rationes cogitur, ut ex iis firmet suam intentionem, *l. 2. §. divus cum seqq. D. de iure fisci.* Usurarius quoque, si de usuris restitucenda agatur, rationes suas edere jubetur. *Clem. 1. §. 1. de usuris* Denique instrumentum, quo reus usus pro se, necessariò actori edit, ut eas inquiratur veritas. Quo modo actor omnino tenetur reo convento edere instrumenta ad fundandam suam defensionem, & actoris excludendam intentionem, *l. 5. C. fin. Cod. de edendo.*

Effectus probationis est quod plena, certa, liquida (maximè in capitalibus, in quibus requiruntur probationes luce meridiana clariiores, *l. fin. C. h. t.*) non impertinens, libello respon-

respondens saltem qualitate, faciat secundum se facti sententiam, l. scriptum 17. cum seq. C. h. t. Ut purgatio non sit admittenda, c. Ad nostram 12. h. t. cui tum demum locus quando suspectus est reus criminis, quod non probatum, c. 1. sup. De confess. Quando sit plena censenda, & quantum adhibendum fidei testibus, arbitrio iudicis relinquendum; facti enim ea res est.

11. Semiplenæ probationis non est magnus effectus, unde & probationis simpliciter prolata nomine non venit. Præstat tamen aliqualem fidem, cum faciat defetti iuramentum necessarium. Sufficit interdum ad torturam, uti dictum D. de questionib. Quis probationis interdum in adversarium retorquet. Facit & ei, contra quem militat, iuramentum purgationis injungi, d. c. r.

Mandat autem Pont. c. Quoniam 11. h. t. ut iudex habeat Notarium, aut duos idoneos viros, qui acta judicialia describant, ut emergente difficultate de iis constare possit; habentur enim legitima ea documenta.

TITULUS XX.

De Testibus.

SUMMARIUM.

1. Testes qui & quales esse debeant.
2. Testis, qui fuerit de familia actoris, an repellendus?
3. Testes domestici qui habeantur.
4. Testis idoneus nemo in propria causa.
5. Coniungues in causa consanguinitatis audiuntur.
6. Testimonium dicere cogi potest, qui iuravit non dicere.
7. Minores & servi quatenus audiendi.
8. Mulier etiam in criminali causa auditur.
9. An & iure Canonico?
10. Socii criminis rejiciuntur à testimonio.
11. Infames, damnati iudicio publico.
12. Criminosi con victi, aut confessi.
13. Inimici capitales.
14. Laicus contra Clericum an & quatenus admittendus.
15. Item excommunicati, Monachi, Sacerdotes.
16. Forma producendorum testimonium.

18. Citanda pars adversa.
19. Testes qualiter examinandi.
20. Debent esse jurati: & an iuramentum hoc remitti possit?
21. Ratio dictorum à testibus petenda.
22. Productio quarta qualiter admittenda.
23. Productio nova non admittenda post publicata testimonia, aut articulos directio contrarios.
24. Idem quo ad eosdem articulos, non etiam novum à veteri dependentem.
25. Articulus novus quis dicatur.
26. Casus directio contrarii qui.
27. Testes novi in causa appellationis an produci possint.
28. Remittatione facta qualiter productio ulterior concedatur.
29. Testes post publicationem quando reprobari possint.
30. Testes de novo quando producendi.
31. Testium publicatio.
32. Testium fides unde colligenda.
33. Testes regulariter quot probent.
34. Testis unus non probat.
35. Semiplenæ quando probet.
36. Apparitor in ratione officii sui cur credatur.
37. Testes plures singulares quo modo & quando probent.
38. Quid sit tales diversimodè deponant?
39. Testes dissidentes conciliandi.
40. Testi contraria deponenti aut varianti non creditur.
41. Testis dictum suum revocare an possit etiam ex intervallo?
42. Priori, an posteriori dicto sit habenda fides?
43. Testi corrupto non habenda fides?
44. Testis uno in iudicio productus an fidem faciat in alio?

Inter præcipuas probationis species sunt testes, qui sunt personæ ad fidem alienius rei adstruendam adhibitæ. Habiles sint & idonei oportet, ætate, moribus, conditione; extra suspicionem quod gratia ac potentatui sint posthabitu suam ædem; pretio non conducti, c. 1. h. t. l. 5. C. eod. Qua in re multum valet iudicis arbitrium. Hinc non recte evocantur domestici, aut de familia actoris, l. 2. C. h. t.

Quid si de familia actoris fuerit tempore actus, super quo adhibetur? R. Si tempore depo-